

THƯ VIỆN
TỈNH SƠN LA

ĐC.89
T455T

DC 5 8 8 9

VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN NGHIÊN CỨU VĂN HÓA

TỔNG TẬP
VĂN HỌC DÂN GIAN
CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ
VIỆT NAM

TẬP 14

TRUYỆN CỔ TÍCH

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI

**BỘ TỔNG TẬP VĂN HỌC DÂN GIAN CÁC DÂN TỘC
THiểu SỐ VIỆT NAM** do Viện Nghiên cứu văn hoá
phối hợp với Nhà xuất bản Khoa học xã hội tổ chức
biên soạn và xuất bản trong bốn năm 2007 - 2010,
gồm 23 tập:

Tập 1: Tục ngữ

Tập 2: Tục ngữ. Câu đố

Tập 3: Thần thoại

Tập 4 - 11: Sử thi

Tập 12 - 13: Luật tục

Tập 14 - 15: Truyện cổ tích

Tập 16: Truyện cổ tích. Truyền thuyết

Tập 17 - 19: Dân ca

Tập 20: Truyện cười. Truyện ngụ ngôn

Tập 21 - 22: Truyện thơ

Tập 23: Nhận định và tra cứu

HỘI ĐỒNG BIÊN TẬP

Chủ tịch

GS. TS. NGUYỄN XUÂN KÍNH

Phó Chủ tịch

TS. VI QUANG THỌ

Ủy viên

Nhà thơ CAO SƠN HẢI

Nhà thơ INRASARA

Nghệ nhân ĐIỀU KÂU

GS. TSKH. PHAN ĐĂNG NHẬT

Nhà thơ HÙNG ĐÌNH QUÝ

GS. TSKH. TÔ NGỌC THANH

Nhà văn Y ĐIÊNG

TẬP 14
TRUYỆN CỔ TÍCH LOÀI VẬT
TRUYỆN CỔ TÍCH SINH HOẠT

Chủ biên

TS. NGUYỄN THỊ YÊN

Biên soạn

NGUYỄN THỊ YÊN

TRẦN THỊ AN

MỤC LỤC

Bảng chữ tắt và nghĩa các kí hiệu	13
Phần thứ nhất: Dẫn luận truyện cổ tích các dân tộc thiểu số Việt Nam	15
Phần thứ hai: Truyện cổ tích loài vật	83
1. Bru - Vân Kiều	85
- <i>Anhi Ku Koai (Chàng Cu Cây)</i>	85
2. Dao	105
- <i>Cấu chùn nom ngừng goái (Sự tích vết nứt trên mai cua)</i>	105
- <i>Tia ùi (Cha nuôi)</i>	117
3. Ê Đê	129
- <i>Awa gap wor dliê (Bác thợ săn lạc trong rừng)</i>	129
- <i>Miêô khêô – mbruă (Con mèo khôn ngoan)</i>	139
4. Gia Rai	156
- <i>Topai dõ H'Bia Phu (Thò lấy H'Bia Phu làm vợ)</i>	156
- <i>Topai hăng Krua (Thò và Rùa)</i>	170
- <i>Topai hăng yă Boya (Thò và Cá Sấu)</i>	184
5. H'mông	195
- <i>Đangz đêx (Bóng nước)</i>	195
- <i>Đêr naox maor, Buô naox krâu (Chó ăn cơm, Lợn ăn cám)</i>	204
- <i>Nav đêik tul cu tur (Chuyện con gấu cụt đuôi)</i>	208
- <i>Nav plik cuz hnhaz (Con cáo vàng)</i>	212
- <i>Nav uk plaz ndâux hax trangz ntour thênhx tru sâu vuz ciz khuz tour (Con vịt bẹp mỏ và biên bản trên mai rùa)</i>	219
6. Mơ Nông	229
- <i>Bon jun (Bon con nai)</i>	229

- <i>Bon sım Răch (Bon chim Răch)</i>	233
- <i>Dôk ləh kônĥ Ừng (Con khi đánh cậu Ừng)</i>	237
- <i>Jun koi bon Bu Mbrăng (Con nai giúp bon Bu Mbrăng)</i>	261
- <i>Ntar Nkhũn mô roch ur bũn (Ntar Nkhũn không mở vợ đê)</i>	265
- <i>Rpak sa jun (Kiêng ăn thịt nai)</i>	272
7. Ra Glai	275
- <i>Cei Kra</i>	275
- <i>Du akhăt ga luman (Sự tích con voi)</i>	281
- <i>Tup raniq giq ca đờp jơc daruoi paq supòc tuăt hawai, kram su sula harup (Sự tích cái gai của cây song mây, tre ngà và rau dền)</i>	288
8. Tà Ôi	334
- <i>Laleeu Ateeng (Chàng A Teeng)</i>	334
9. Tày	350
- <i>Ma mắc ma mắu (Chó chín đuôi)</i>	350
- <i>Nộc gạng gộc (Chim đại bàng)</i>	354
- <i>Păt tja cáy khâm phai... (Vịt công gà qua phai)</i>	359
- <i>Tua hoai thẩu tua nu (Con trâu thù con chuột)</i>	363
- <i>Tua Rắc Rản (Con Rắc Rản)</i>	367
10. Thái	374
- <i>Cáy phặc cáy cở tạc (Gà đê, gà cục tác)</i>	374
- <i>Mê Xứa tong tô lin Kết (Hổ và Tê Tê)</i>	378
Phần thứ ba: Truyện cổ tích sinh hoạt	381
1. Dao	383
- <i>Chùn tèo chuồng nọ “tham cang - púng táng” (Sự tích loài chim “tham cang - púng táng”)</i>	383
- <i>Từu chiền đòi cầuz (Sự tích củ mài)</i>	391

2. Ê Đê	401
- <i>Awa Blông Buê (Bác Blông Bluê)</i>	401
- <i>Awa Gap Leh Anăn Hđeh Mniê Kđjhăt</i> <i>(Bác thợ săn và cô gái đười ươi)</i>	408
- <i>Klei yă dliê kơ asar braih (Sự tích hạt gạo)</i>	421
3. Gia Rai	467
- <i>Bai khan đăp đum: Yă Pum, Y Drit hong oi Ptao</i> <i>(Bà Pum, Y Drit và Ptao)</i>	467
- <i>Dăm Klut Khut (Chàng Klut Khut)</i>	482
- <i>Dăm Phễng (Chàng Pheng nói láo)</i>	488
- <i>Klei oi tha (Chuyện ông già)</i>	498
4. H'mông	509
- <i>Changx chês txir hlêr (Sự tích quả mủi)</i>	509
- <i>Laol Láng (Lào Láng)</i>	516
- <i>Tsourz kuk (Cây chuối rừng)</i>	522
- <i>Truôs mak shuôv, njê puv cêr (Ngu thì mù, khôn thì sáng)</i>	531
5. Mơ Nông	536
- <i>Lơh Bông Biăng Rya (Đánh Bông Biăng Rya)</i>	536
- <i>Ndon ndăm kleh (Chàng trai lười biếng)</i>	565
- <i>N'Don Srôt Srăm đăh Môih, Maih</i> <i>(Chàng Srôt Srăm và chị em Môih, Maih)</i>	584
- <i>Nkring ndữt nhữp rver bri (Nkring người khờ bắt voi rừng)</i>	663
6. Ra Glai	679
- <i>Cayua ga hagiq pitiăt Chamaliaq bua măq ngăq sudiq</i> <i>vusăc si pitiăt Pinang jol oh?</i> <i>(Vi sao người họ Mấu không lấy được người họ Cau?)</i>	679
- <i>Duq akhăt ga putau si Tumat taq Chap mĩh phut danor</i> <i>voh sanăp pacap: "Măq chaq trut nanău paq Pu Hwim"</i>	

	<i>(Chuyện Tumat chém Chấm hay nguồn gốc thành ngữ: “Bất trở xuống Pu Hwim”)</i>	686
	- <i>Jakara si Jakura (Chàng Jakra và chàng Jakura)</i>	692
7. Tà Ôi		711
	- <i>Ayoon Anhosa Ipai (Thò và bà)</i>	711
	- <i>Kammoor Ku Pên (Nàng Cu Pên)</i>	717
	- <i>Kammoor Tanguk (Nàng Tanguk)</i>	727
	- <i>Kooh Seam Sai</i>	733
	- <i>Laleu Kanturi Hôi Tapbeech (Chàng mô côi nhanh trí)</i>	737
	- <i>Nnâk Parsee (Dốc Parsee)</i>	745
8. Tày		750
	- <i>Hò ngậu (Thằng ngốc)</i>	750
	- <i>Hò Vinh (Thằng Vinh)</i>	756
	- <i>Hoài lông (Trâu lạc)</i>	760
	- <i>Kin lắ lầ hoan (Ăn vụng rượu nếp cái)</i>	764
	- <i>Ký cáo vò khô (Muru mọo kẻ khô)</i>	768
	- <i>Lạo khươi nguổng (Chàng rẻ ngốc)</i>	772
	- <i>Nộc cô ơi (Chim tu hú)</i>	782
	- <i>Pả nả cheng phua (Hai chị em tranh chồng)</i>	785
	- <i>Xiên Ký Cáo - Vản Ký Màu (Ngân Trí Khôn - Vạn Trí Tài)</i>	789
9. Thái		793
	- <i>Hún Mường thám mĩa (Hún Mường đi hỏi vợ)</i>	793
	- <i>Khua Mỏ Hiệc (Nhà ông Mỏ Hiệc)</i>	801
	- <i>Nang Là (Nàng Út)</i>	805
	- <i>Oi Nang tong Nờ Xà (Cô nàng nhà giàu và người hầu)</i>	808
	- <i>Pang pang pòn pòn (Người mẹ và đàn con)</i>	812

BẢNG CHỮ TẮT VÀ NGHĨA CÁC KÍ HIỆU^(*)

I

- ACTM** Võ Xuân Trang, Hồ Xuân Long sưu tầm, (1995), *Chàng Cu cây (Anh chàng thông minh)*: Truyện cổ Bru Vân Kiều, Nxb. Văn hoá dân tộc, H.
- BTS** Trương Bi chủ biên (2005), *Bác thợ săn lạc trong rừng = Awa gap wor dliê*: Kho tàng truyện cổ Ê Đê, Y Wih H-Wing, A Duôn H-Buôi kể, Trương Bì, Lê An, Võ Thị Phụng sưu tầm, Kna Y Won, Y Ben Byă dịch, Sở Văn hoá - Thông tin Dak Lak xb.
- LQM** La Quán Miên sưu tầm, dịch, biên soạn (2004), *Múa hát mừng nhà mới*: Truyện kể dân gian các dân tộc thiểu số Nghệ An, bản thảo đánh máy lưu tại Hội Văn nghệ dân gian Việt Nam.
- MAL** Mã A Lệnh (2008), *Truyện dân gian H'mông Lào Cai*, bản thảo đánh máy do tác giả cung cấp.
- STCN** Trương Bi chủ biên (2006), *Sự tích cây nêu = Nkoch yan n'gâng njuh*: Kho tàng truyện cổ Mơ Nông, Sở Văn hoá - Thông tin Dak Lak xb.
- STCV** Trương Bi, Y Won sưu tầm, biên soạn (2008), *Sự tích con voi trắng = Klei yal dliê đưm kơ êman kổ*: Kho tàng truyện cổ Ê Đê, Sở Văn hoá - Thông tin Dak Lak xb.
- STHG** Trương Bi, Y Won sưu tầm, biên soạn (2001), *Sự tích hạt gạo*, kho tàng truyện cổ Ê Đê, Sở Văn hoá - Thông tin Dak Lak xb.
- SVN** Nguyễn Hải Liên, Sừ Văn Ngọc sưu tầm, ghi âm; Sừ Văn Ngọc, Sừ Thị Gia Trang văn bản hoá bản ngữ và biên dịch (2008), *Truyện cổ Ra Glai*, bản thảo đánh máy.

^(*) Một số tác giả viết tên dân tộc Gia Rai là J'rai hoặc Jrai. Ở đây chúng tôi thống nhất cách viết là Gia Rai.

- TA** Triệu Ân (2008), *Truyện cổ dân tộc Tày*, bản thảo đánh máy.
- TCD** Bàn Thị Ba, Bàn Minh Đoàn sưu tầm, biên soạn (2008), *Truyện cổ dân tộc Dao* (bản thảo).
- TCGR** Tô Đông Hải, Trương Bi sưu tầm, dịch (1998), *Truyện cổ J'rai ở Ea H'leo*, bản thảo lưu tại Hội Văn nghệ dân gian Việt Nam.
- TCM** Lê Phong sưu tầm, Lê Phong, Nguyễn Ngọc Chiến biên soạn (2008), *Truyện cổ tích dân tộc Mạ* (song ngữ), bản thảo đánh máy.
- TCRG** Mấu Quốc Tiến, Trần Kiên Hoàng (2007), *Truyện cổ Raglai*, tài liệu đánh máy lưu tại Hội Văn nghệ dân gian Việt Nam.
- TCT** Nông Vĩnh Tuân (2006), *Truyện cổ tích dân tộc Tày Cao Bằng*, bản thảo chép tay do tác giả cung cấp.
- TDGGR** Lê Quang Lâm sưu tầm, biên soạn (2005), *Akhan Jrai - Truyện dân gian Jrai*, Nxb. Văn hoá dân tộc, H.
- TNKP** Trần Nguyễn Khánh Phong, Nguyễn Thị Sừ sưu tầm, biên soạn (2005), *Truyện cổ Tà Ôi*, Nxb. Thuận Hoá, Huế.

II

GS.	:	Giáo sư
H.	:	Hà Nội
Nxb	:	Nhà xuất bản
sđd	:	sách đã dẫn
TS.	:	Tiến sĩ
xb	:	xuất bản